

Інвестуючи у своїх працівників, підприємства активізують їхню трудову віддачу, підвищують продуктивність праці, скорочують витрати робочого часу, зміцнюють свою конкурентоспроможність, а приватне інвестування людського капіталу є абсолютно необхідною умовою його нарощення на будь-якому рівні.

Висновки дослідження

Підводячи підсумок, важливо відзначити, що з точки зору сучасного кадрового менеджменту, покращення використання людських ресурсів організації справедливо розглядається як основний резерв підвищення економічної ефективності її діяльності, а інвестиції в людський капітал – як чинник економічного розвитку держави, як найбільш вигідні інвестиції.

Підґрунтя формування в Україні інформаційної економіки, яка базується на інтелектуальних та інформаційних технологіях виробництва, становить розвиток соціального капіталу, основу якого становить людський капітал [5].

Отже, значення людського капіталу є надзвичайно важливим для оптимального функціонування та економічного розвитку держави.

Література

1. **Грішнова О.А.** Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки. – К.: Знання, КОО, 2001. – 254с.
2. **"Профспілкові Вісті"** № 27 (231) від 9 липня 2004 р.
3. **Наука и техника.** Лауреаты Нобелевской премии. Шульц Т. <http://www.n-t.org/nl/ek/schultz.htm>
4. Denison E.F. The source of economic growth in the United States and the alternatives before us. – N.Y., 1962.
5. **Фонд "Інформаційне суспільство України"** // Л.В. Березовець. Розвиток соціального капіталу.
6. **Экономический лабиринт**, №11(40) ноябрь 2001 г.

УДК 339.164

Аспір. О.В. Санін¹ – Львівський НУ ім. Івана Франка

БІРЖІ ТА РИНОК Ф'ЮЧЕРСНИХ УГОД

Досліджено особливості формування бірж на яких укладаються ф'ючерсні контракти. Автор дає рекомендації щодо подальшого розвитку ринку ф'ючерсних угод в економіці України.

Doctorate O.V. Sanin – Lviv NU named after Ivan Franko

The exchange and market of future agreement

In this article author investigates peculiarities of agreement and future market in economy. The author advises and makes a recommendation about development of future market of Ukrainian economy.

Здобувши державну незалежність, Україна здійснює перехід до ринкової економіки. У процесі цього переходу відбуваються глибокі зміни в різних

¹ Наук. керівник: доц. В.Й. Плиса, канд. екон. наук – ЛНУ ім. І. Франка

сферах економічного життя. Однією з найвагоміших змін є становлення та розвиток біржової системи. Особливої актуальності набуває вивчення проблеми становлення ф'ючерсних ринків у перехідних економіках. В Україні вони особливо загострюються, оскільки всі спроби їх запровадження були невдалими. Строкові біржові сегменти досі не створено ні на товарно-сировинному, ні на фінансовому ринках. Це частково можна пояснити тим, що у багатьох людей сформувався стійкий стереотип, що біржова торгівля – це нова форма спекуляції.

У світі функціонує майже 50 товарних ф'ючерсних бірж [1, с.360]. На 01.01.2004 року в Україні за даними Міністерства статистики налічувалося 459 бірж [2, с.351]. Біржі України різноманітні за своєю структурою, складом учасників, правилами біржової торгівлі. При їх становленні засновники, як правило, не ставили перед собою завдання по концентрації біржового обігу для творення ринкових цін на сировину, капітали та валюту. Біржі, особливо товарні, засновувалися як гуртові посередники і, як правило, на них торгували і досі торгують дрібними партіями різноманітних товарів, які у світовій практиці не є об'єктами біржової торгівлі.

Ф'ючерсна (строкова) угода – це угода між двома сторонами про майбутню поставку предмета угоди [3, с.46]. Зауважимо, ф'ючерсні угоди підписуються тільки на біржі. Отже, існує пряма залежність між розвитком біржової системи та ринком ф'ючерсних угод.

У світовій практиці професійні біржові дилери (інвестиційні компанії, банки, брокерські фірми, незалежні трейдери-спекулянти) використовують ф'ючерсний ринок для прогнозування ціновірних чинників, гри на різницях цін і тенденціях зміни цін у майбутньому. Ф'ючерсний ринок зобов'язань поставки-прийому стандартного товару у визначеному місці у встановлені строки сконцентровує попит і пропозицію у просторі та часі, зменшує цінові сезонні коливання.

Ф'ючерсний ринок є органічною частиною сучасної ринкової економіки, його інструменти держави використовують для формування майбутніх сподівань, майбутньої економічної кон'юнктури. Оскільки ф'ючерсні угоди укладаються на основні економічні ресурси, то вплив держави через укладення таких операцій може бути істотним. Державне замовлення як одна із форм укладання строкових угод є негнучким, нееластичним щодо кон'юнктури та досить затратним. Політика України щодо учасників сільськогосподарських ринків за всі роки реформ була саме такою.

Ринок ф'ючерсних угод при нестабільній економіці, різких змінах цін на сировину, інфляції дає змогу виконувати страхові, хеджеві операції для істотного зменшення фінансових ризиків. Без офіційно котируваних і використовуваних бізнесом майбутніх цін та курсів розвиток промисловості та торгівлі у великих обсягах практично неможливий.

В Україні для інвестицій у ф'ючерсні угоди ще не створено відповідних умов, а саме: немає ф'ючерсних бірж; відсутні фінансові посередники, головним видом бізнесу яких є спекуляція на прогнозах цін та курсів товарів, цінних паперів та валюти; учасники товарних сировинних та фінансових ринків не усвідомили і не вивчили унікальних можливостей хеджевих страхових операцій.

В Україні досі не створено біржу, яка відповідала б своїй ролі регулятора стихійних процесів ціноутворення базових активів. Жодна із функціональних у 2005 році в Україні бірж не відповідає за своєю суттю класичному поняттю біржі ні в економічному, ні в організаційному аспектах. Практика біржового будівництва не створила кола біржових товарів, не запровадила торгівлі стандартизованими контрактами на жоден з базових активів.

Законодавство України, що регулює біржову діяльність не стимулює запровадження у практику сучасного біржового механізму. Законодавчі акти досить поверхові, не містять цілого низки головних аспектів створення строкового ринку. Не тільки податковий тиск, що, без сумніву, є великим тягарем і поглинальником обігових коштів бізнесових структур, є причиною затяжної кризи виробництва. Одна з важливих причин – це відсутність механізмів регулювання ринкової вартості власних майбутніх матеріальних та грошових потоків. В Україні нема механізму прогнозованих майбутніх (ф'ючерсних) цін та курсів.

Отже, для формування вітчизняної біржі яка укладала ф'ючерсні угоди, необхідно створити належні політичні і, головне, економічні умови, які у комплексі можуть дати поштовх у розв'язанні складних питань становлення ліквідних ринків та їх інтеграції до світового простору.

Слідом за О.М. Сохацькою вітчизняні економісти визначають такі причини кризи універсальної товарної та фондової біржі [4, с.43-45]:

- відсутність єдиної державної політики щодо структурування товарних та фінансових ринків на строковий сегмент;
- недосконалість біржового законодавства;
- наявність не біржового товару;
- невизначеність статусу клірингових установ.

Ринок фінансових ф'ючерсів має розвиватися у двох напрямках [1, с.374]:

- впровадження у біржову практику власних фінансових інструментів;
- дозвіл українським інвесторам укладати угоди на провідних ф'ючерсних біржах світу.

Головними проблемами, які пропонують розв'язати при організації ф'ючерсної торгівлі, є визначення у законодавчому порядку переліку товарів, на які можна укладати ф'ючерсні угоди.

Одним із головних завдань держави, і України зокрема, є підтримка макроекономічної рівноваги економічних параметрів. Для вирішення завдань економічної рівноваги держава застосовує важелі фіскальної та кредитно-грошової політики. Однак, в міру становлення організованого ринкового економічного механізму цих важелів стає недостатньо, більше того, зловживання ними призводить до зворотного ефекту. Потрібні нові елементи державного втручання. У цілому проблема управління економікою, проблема управління економічною активністю, зводиться до управління сподіваннями суб'єктів економіки.

Активна участь держави в операціях на строковому ринку могла б сформувати систему гнучкого держзамовлення, що буде постійно уточнюватися. Використання такої системи дало би в руки держави додаткові важелі регулювання розвитку окремих галузей, економіки в цілому.

Крім безпосередньої участі на строковому ринку зернових, цукру, енергоносіїв тощо, операції на ринку фінансових ф'ючерсних контрактів (особливо на державні цінні папери) дадуть змогу отримати ще один такий істотний важіль, як регулювання відсоткових ставок. Знизити їх можливо шляхом викупу Національним банком державних цінних паперів за більш високими курсами, або зменшити норму резервів для банків, або саму величину облікової ставки. Строкові угоди на державні цінні папери, що їх укладатиме Національний банк, допоможуть вирішити це завдання. Перевагою другого методу є формування майбутньої кон'юнктури без істотного посилення інфляційних процесів. Такими є найзагальніші шляхи розвитку ф'ючерсних ринків в Україні.

Для досягнення успіху у процесі формування ліквідних ринків в Україні необхідно створити цілісну концепцію становлення ф'ючерсних ринків. Розвиток ф'ючерсних ринків у кінцевому результаті сприятиме реалізації стратегічного курсу України на інтеграцію у світовий економічний простір.

Література

1. **Сохацька О.М.** Міжнародні ф'ючерсні ринки: теоретико-методологічні аспекти: Монографія. – Тернопіль: Карт-бланш, 2002. – 454 с.
2. **Послання** Президента України до Верховної Ради України "Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2003 році". – К.: Інф.-вид. центр Держкомстату України, 2004. – 478 с.
3. **Буренин А.Н.** Фьючерсные, форвардные и опционные рынки. – М.: Тривола, 1994. – 232 с.
4. **Сохацька О.М.** Біржова справа: Підручник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2003. – 602 с.

УДК 368.01(477)

*Асист. Т.В. Сива¹, канд. екон. наук – Львівський НУ
ім. Івана Франка*

ЗМІСТ І ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ

Досліджено суть страхових послуг, висвітлено різні підходи до їх тлумачення. Зроблено акцент на характерних ознаках страхових послуг. Подано авторські показники оцінки конкурентоспроможності страхових послуг.

Ключові слова: страхові послуги, страховий продукт, види страхування, ознаки страхових послуг.

Assist. T.V. Syva – Lviv NU named after Ivan Franko

Table of contents and characteristic signs of insurance services

In this article the essence of insurance services are studied the different ways of there interpreting are expressed. Some features of insurance services are stressed. Indexes of competitiveness estimation of insurance services are given.

Keywords: insurance services, insurance product, kinds of insurances, features of insurance services.

Страхові послуги – це послуги вторинного попиту, які значною мірою залежать від політичної й економічної стабільності, а також від рівня добробуту населення країни. У законодавстві України послуги у сфері страхування належать до фінансових послуг [1]. Сьогодні у фінансовій науці поряд з по-

¹ Кафедра банківського і страхового бізнесу